

Kapitán NEMO - Karel Nejedlý

Sepsal: Miroslav IVANOV

Kdo by nevzpomněl na hrdinu Verneovy knihy! Na věrného průvodně klukovských snů a romantiky ...

Jistě ten román četl i on, Karel Nejedlý, zalezlý kdesi na pudě, oči dokořán. V takových chvílích chce být každý kluk sám. Pak přišla první světová válka a z našloutlých fotografií na tebe hledí mladičká tvář, ještě chlapecká. To proto, že se Karel Nejedlý narodil v roce 1898 a když válka vypukla, bylo mu osmnáct.

V ruských legiích, kde prožil mnoho měsíců, spolupracoval se Zdeňkem Štěpánkem. Nejedlý se pokoušel v legionářském divadelním kroužku o režii, Štěpánek (dnešní národní umělec) už tehdy hrál.

Pak nastává všední život: mír, první republika, Nejedlý pracuje na ministerstvu zahraničních věcí v šifrovacím oddělení. Běžné úkoly, obyčejné dny. Postava kapitána Nema je zatajena hluboko v duši.

Roků přibývá.

Jenže Nejedlý se nechce nechat zavalit spisy, jednacími čísly, úředními hodinami. Cosi ho vtahuje do veřejného života. Nemůže mlčet ve chvílích, kdy běží o budoucnost. Ve Španělsku začala občanská válka a Nejedlý je mezi prvními, kteří vstupují do Výboru pro pomoc demokratickému Španělsku. Pomáhá jako funkcionář, obětavě a nezištně.

Ve Španělsku jde o Prahu — dnes tu větu chápe každý, ale tehdy to všem jasné nebylo. Nejedlému ano. Stojí i při vzniku dalšího hesla, v němž se varovalo, že padne-li Madrid, padne Praha.

Jako úředník ministerstva zahraničních věcí byl včas informován o mnoha věcech (například jako člen čs. delegace, která jednala v Mnichově o technickém provedení mnichovského diktátu). Nenáviděl fašismus — už od španělské války před ním varoval. Nyní ho poznával osobně. Není divu, že postava kapitána Nema dostávala zřetelné obrysy.

První přípravy

Nejedlý znal situaci před i po Mnichově, proto už tehdy připravoval ilegální organizaci. Třináctého března 1939 se konala schůze "Vlné myšlenky" (Nejedlý byl léta předsedou jeli organizační komise) a tady vlastně vznikly zárodky budoucí organizace. Hned po okupaci naší země nacisty začaly vycházet letáky, podepisované "kapitán Nemo", které dodávaly sílu i víru. Všechny měly stejné motto: "Bojem národa k lepšímu míru lidstva."

Karel Nejedlý tak plnil slib, který dal už na podzim 1938 pplk. Balabánovi, gen. Šárovi a dalším důstojníkům — že vytvoří ilegální skupinu. Měla mnoho úkolů: Získávat vojenské, politické i hospodářské zprávy, obstarávat falešné průkazy pro ty, kteří prchali před gestapem, vydávat ilegální noviny, organizovat odchody přes hranice, podporovat rodiny zavřených a popravených.

Zrodil se "kapitán Nemo". Postava, která strašila nacisty, pracující v protektorátu. Postava, o níž jen nejbližší věděli podrobnosti. Nejedlý-Nemo udržoval styk s bývalými důvěrníky odboček Výboru na pomoc demokratickému Španělsku — a také to mu pomohlo při budování sítě ilegální organizace.

Během roku 1939 nacisté pochopili, že skupina kapitána Nema patří k těm, kteří bojují v prvním sledu.

Vzpomíná svědek

Jeden z blízkých spolupracovníků K. Nejedlého, František Messner, na to kdysi vzpomínal: "Organizace se začala rozlévat po celém území protektorátu. Byly navazovány styky s naším zahraničím. Začalo se s vydáváním časopisu, vycházejícího pravidelně každý týden, někdy i o několika stránkách a přinášejícího Nejedlého politické úvahy, plné odhodlání vést nesmlouvavý boj. Úvahy byly vždy časové a navazovaly na události, které zajímaly veřejnost. Kromě toho, dokud bylo kurýrní podzemní spojení přes Jugoslávii, přinášel tento časopis (vycházející pravidelně až do května 1942!!) důležité zprávy z cizích novin, hlavně zprávy týkající se nás. Zde také vycházely Karlovy (tj. Nejedlého) básně, překypující tím, co jeho duše cítila a pro co jeho věrné srdce bilo. V časopise vyšel též úplný překlad knihy "Hitler m'a dit" od Rauschntnga, těšící se velikému zájmu, zvláště když londýnský rozhlas některé stati této knihy citoval.

Organizace se rychle rozšiřovala a byl proto ustaven výbor a rozděleny funkce. Jednou z vůdčích myšlenek Karla Nejedlého bylo sjednotit všechny větší složky podzemního odboje v jeden celek a ustavit společný "národní výbor".

Z této vzpomínky vyplývají pro nás dvě fakta: jednak že skupina kpt. Nema měla téměř od začátku spojení s cizinou, jednak že se Nemo pokoušel sjednotit všechny důležité složky národního odboje.

Poslyšme výpověď, týkající se věci první.

Kdo to byl Fr. Škrábal?

Hovoří kapitán E. Voska: "Ano, Nejedlého jsem znal dlouho, už z činnosti ve Volné myšlence. Odesílal na adresu Františka Škrábala, New York, 404 E, 70 st. své letáky, zprávy o situaci, dopisy, básně i memorandum, určené pro presidenta dr. Edvarda Beneše. Všechny letáky, zprávy i dopisy nesly podpis "Kapitán Nemo". Tyto zprávy byly — po mém soudu — nejrealnější a nejsprávnější, jaké vůbec, pokud je mi známo, docházely z vlasti do zahraničí. Mnohé z nich jsem předával československé tiskové kanceláři v New Yorku na čs. generálním konzulátu. Zde pracoval mj. Arne Laurin, bývalý redaktor Prager Presse; a ten zprávami, které dostával od Nejedlého, "napájel" všechny zahraniční časopisy i noviny.

Informace od Nema, které přicházely do New Yorku, byly často opatřeny poznámkou cenzora "přejí mnoho úspěchů", což nasvědčovalo tomu, že Nejedlý má svého člověka i na cenzuře.

Hovoří manželé Bílkovi

"Jiné zprávy od Nema šly přes Švýcarsko a větší počet zásilek došel z Jugoslávie před tamější okupací, a to prostřednictvím Gojko Culibrka, B. Oslobotenja 15, Bělehrad.

Později — po zatčení Nejedlého — Jsem dostával od členů jeho organizace zprávy do Istanbulu, kde jsem pracoval ve zpravodajské službě. Mnohé z nich jsem předával československé vojenské skupině na britském vyslanectví v Istanbulu nebo pozdějšímu vyslanci dr. M. Hanákovi v Ankaře. Ty zprávy, které byly cenné a zajímavé pro Rusy, jsem předával sovětskému generálnímu konzulovi v Istanbulu.

Pod newyorskou adresou Františka Škrábala jsem pracoval já osobně ..."

Poslyšme — do třetice — svědectví, tentokrát statečných manželů Bílkových, kteří pomáhali Karlu Nejedlému-Nemovi jak v jeho úmyslu sjednotit důležité složky národního odboje, tak ve zpravodajské činnosti.

"Někdy začátkem roku 1940 jsme se seznámili s B. Ševčíkem, členem skupiny "Nemo", který nám předal několik čísel jejich Časopisu. Dohovořili jsme si podrobnosti spolupráce. V únoru 1940 jsme poznali Kodeta, blízkého spolupracovníka Nejedlého, následovaly další schůzky — a konečně jsme se sešli na jednom pražském mostě znovu s Kodetem a s ním přišel i Karel Nejedlý, hlava skupiny »Nemo«..."

Vypráví paní Bílková: "No, a pak jsem mu pomohla navázat spojení k vysílačce, která pracovala v Jinonicích. Bylo to přes dr. Radima Nováčka. »Nemo« potřeboval napojení na vysílačku, to za prvé, a potom mu šlo o spolupráci jeho a naší skupiny. Přebírala jsem od Nejedlého zprávy a nosila jsem je — někdy i můj manžel — k Šrámkovi, ten měl přímý kontakt k vysílačce. Dělali jsme to často i několikrát týdně. Někdy jsem nosila zprávy k dr. R. Nováčkovi nebo k jeho snoubence dr. M. Johnové, v jejich nepřítomnosti k doktorce Nohejlové nebo dr. Tučkovi v Národním muzeu.

Asi v září 1940 jsem seznámila s Nemem i dr. Bukovského. Nemo sháněl zpravodajské údaje, zprávy hospodářského charakteru — například informace o naftě a benzínu nám dával dr. Husták, jiné zas inž. Petr já je nosila Nemovi a ten je upravoval pro "mlátičku", tak totiž říkal vysílačce dnes už slavný odbojový pracovník Morávek.

Nemo navázal spojení i s Morávkovou skupinou, nejdříve jsme se setkali s Morávkem já s manželem, bylo to tuším 21. listopadu 1941, ke schůzce u střešovické vozovny došlo na popud Nema. Jeho lidé narazili totiž na Morávkovu stopu. Morávek neměl byt, odkud by mohl vysílat, a tak mu Nemo i Šrámek nějaký slíbili. Nemo a Morávek se domluvili a začala jejich plodná spolupráce.

Zprávy od Bukovského a Nema jsme předávali do září 1941 pro vysílačku ÚVODu, pak ale gestapo zatklo dr. Nováčka. Naštěstí však Nemo — jak jsem už uvedla — navázal kontakty s Morávkem a zprávy mohly jít dál...

Skupina kapitána Nema měla ilegální buňky i na venkově, například na Kladně, v Moravských Budějovicích i jinde. Nemo byl čestný a obětavý člověk, vlastenec, poctivý charakter."

Osudný den

27. května 1942 byl proveden atentát na R. Heydricha — a současně znamenal tento den konec skupiny Nemo. Gestapo totiž zatkl Karla Nejedlého, dopravilo na Pankrác a tehdy pro něho nastaly dlouhé zlé dny. Vyšetřování, výslechy, bití... Teprve však na podzim 1942, když právě zatčený V. přiznal gestapu, že Nejedlý je kapitán Nemo, věděli nacisté, jakou mají vzácnou kořist...

A tak tedy znovu výslechy a mučení... Koncem roku 1944 byl Nemo převezen z Pankráce do terezínské Malé pevnosti, a tady 19. února 1945 zemřel. Ztýrán, ale nezlomen. Věřil, že jeho práce nebyla zbytečná. To ovšem dnes záleží na nás všech.